

Sisältää m m.

sivu

Ajankohtaista	7
Rationalisoitu laboratorio	8
Pätevyyskokeet	11
Muut lehdet	12
Oikomiskurssit Lahdessa	13
Vuosilomasta	14
Proteettisia apukeinoja	18
Urheilua	23
Merkipäiviä	24

Hammasteknikko

N:o 2 19 vuosikerta 1962

Hammas, joka ei ainoastaan näytä kaunista julkisivua,
vaan jonka takasivukin on täysin
anatomisesti muotoiltu

Fluordens K- mallit

Kruununomaiset kultanastahampaat

HAMMAS OY

Kalevankatu 3 A - Helsinki - Puh. 39 630

SUORITETUT TESTIT osoittavat että

Simplex

RAPID

yhdistää nopeuden
ja
mukavuuden

MAXIMI
korjaus
LUJUUS

Simplex — Rapid korjaus-
aineen muutettu kokoomus
on osoittautunut

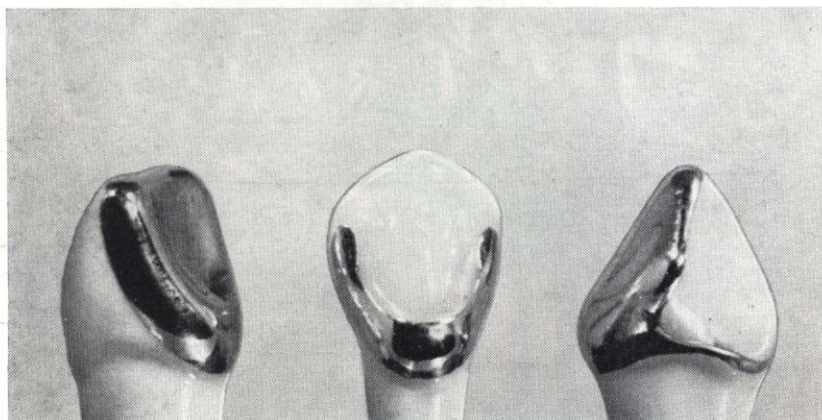
25 % LUJEMMAKSI

kuin muut kylmä-kovettuvat
korjausaineet

Made in England by DENTAL FILLINGS LIMITED, LONDON, N. 16

Kysymyksessä on kulta...

Mielenkiinto kultaseoksiin on Suomessakin jatkuvasti kasvamassa. Koska markkinoilla on nyt jo useita kultaseoksia saatavana, on laatuselosteen tarve tullut ajankohtaiseksi. American Dental Association'in Eritely N:o 5 on tässä tapauksessa tullut määräväksi

	Kulta-platinaryh- män me- tallipitoi- suus %	Hopea- pitoisuus %	Brinelli- kovuus karkaise- matto- mana	Vetoraja kg/mm ²	Venymä	Sulamis- piste C°
ADA:n vaatimuk- set	minimi 78	min-max 0 15	min-max 90 140	19,0	12	min 899
C-kulta	79,5	8,5	116	24,8	24	910

*Sjödingin C-kulta täyttää hyvin
kaikki ADA:n vaatimukset*

oy DENTALDEPOT AB

**LUOTETTAVAT
APUAINET**

NEO-MARMORIT

sininen ja keltainen kovakipsi

MOLDANO

kovakipsi

CRISTOBALITE "TRIMIT"

nopea ja tarkka upotusmassa

CRISTOTERM

upotusmassa erittäin vaativiin töihin

VESTO

erittäin nopea, ehdottomasti muuttumaton
ja huuhtelun kestävä
juotosmassa.

Suosittellemme erikoisesti!

Apuaineiden tarkoituksenmukainen ja taloudellinen käyt-
tö alentaa huomattavasti laboratorion työkustannuksia.
Hyötyenne on monikertainen, kun apuaineet eivät pilaa
luovan työnne tuloksia, vaan täydentävät niitä.

hammastarvike oy

Helsinki - Arkadiankatu 12 A - puh. 49 74 77

Hienon materiaalin

Luxodent
VACUUM

ja muotoilun

Naturadent
VACUUM

tulokset

Yksinmyyjä:

hammastarvike oy

Helsinki - Arkadiankatu 12 A - puh. 49 74 77

H
ammas-
teknikko

TOIMITUSKUNTA

Päätoimittaja Mauno Elomaa

Os. Käpylä, Untamontie 6 C 19,
puh. 792 035

Jäsenet: E. O. Vuori ja Kauko Tiainen

Kirjoituksia lainattaessa on lähde mainittava.

SUOMEN HAMMASTEKNIKKOJEN LIITTO — FINLANDS TANDTEKNIKER FÖRBUND r.y.
HELSINKI, Arkadiankatu 14 B 30. Puh. 447 123, postisiirto 12690 — Liiton puheenjohtaja
Mauno Elomaa, Untamontie 6 C 19 Käpylä, puh. 792 035 — Liiton asiamies ja rahaston-
hoitaja varatuomari Pentti Lehtola, Keijukaistenpolku 6 A 22. Puh. kotiin varmimmin
illalla 788 524. Asiamies tavattavissa torstaisin klo 17—19 Liiton huoneistossa puh. 447 123.

AVUSTUSKASSA Käpylä, Untamontie 6 C 19. Postisiirtotili 16787. Puheenj. Mauno Elomaa
Untamontie 6 C 19. Puh. 792 035. Siht. E. O. Vuori, Ulvilantie 23 D 46, puh. 451 814, toimeen
35 601. Avustuskassanhoitaja I. Vaarala, Mannerheimintie 19 A 3, puh. 493 535, kot. 493 331

AJANKOHTAISTA

Kesä, kukkien, luonnon vihreyden ja valoisuuden aika, on jälleen käsissä. Se on todella kauneinta aikaa ja se on kauneinta juuri sen takia, että se on niin lyhyt. Pohjolan kesä on lyhyt ja senpä takia sitä vuodesta toiseen odotetaan yhtä suurella innolla ja yhtä suurella toiveella. Pitkä talven aika on lyönyt leimansa ja jättänyt mieleen väsymyksen tunteen, jonka sitten kevään ja kesän tulo vuorostaan karkottaa ja herättää uudet voimat liikkeelle. Niin saapuu kesä kesälomineen ym. rentoutumismuotoineen, kerätäkseen sen aikana uutta voimaa ja elämän eliksiiriä tulevaa pitkää talvikautta varten. Viettäköämme siis kesä siten, että se on antanut meille varastoon talven aikana tarvittavia voiman lähteitä.

Omat asiamme ovat myöskin kesän tullen pääsemässä komiteasteelta eteenpäin rullaamaan. Hammasteknikkokomitea on vihdoinkin saanut työnsä päätökseen ja lähettänyt mietintönsä lakiesityksineen ja kahden hammasteknikon vastalauseella valtioneuvostolle. Komitea on siten istunut hiukan yli 2 vuotta ja tuloksena oli esitys hammasteknikkolaista.

Jokaisen täytyy myöntää, että meidän alaltamme on puuttunut sen toimintaa suojaava laki, joka tarkoin määrittelee hammasteknikon oikeudet ja ennenkaikkea sen, kuka sitä tointa saa harjoittaa. Vasta sen jälkeen saamme alaltamme poistetuksi sen vieraan aineksen, joka suorittaa hammasteknillistä työtä ammattitaidottomana henkilönä ja vieläpä kutsuu itseään ja käyttää itsestään ”hammasteknikko” nimitystä.

Rationalisoitu laboratorio

Tri Bohumil Lhotzky, Praha
(Jatkoa)

Teknillinen turbiini

Ensimmäisen kerran tarjoutuu mahdollisuus käyttää hammastekniikassa hyväksi kovametallifreesareita. Nämä vaativat vähimmäisnopeutta 40.000 kierr./min. Töiden pintakäsittely sujuu nopeammin eikä pinta jää karkeaksi kuten ennen, vaan jää sileäksi.

Ensimmäinen askel parempaan on otettu ja kun lakiesitys tulee ensin hallituksen ja sitten eduskunnan käsiteltäväksi voimme vain toivoa, että päätös tulisi olemaan myönteinen ja että asian ratkaisussa katsotaan myöskin kansan etua, eikä yksinomaan jonkun toisen ammattiryhmän taloudellisia etuja. Kansanhammashoitokin on siksi tärkeä kysymys, että sitäkään ei voi jättää huomioon ottamatta sivuun ja sen kehittämiseksi voivat myöskin hammasteknikotkin antaa oman osuutensa saadessaan oikeudet itsenäisesti valmistaa irtohampaita hampaatomaan suuhun suoraan yleisölle. Tämä on siksi tärkeä kysymys, että meidän itsekunkin kannattaa asiaa harkita ja sen eteen tehdä kaikki mahdollinen. Vasta silloin pääsemme riippumattomaksi ja todella vapaaksi itsenäiseksi ammattikunnaksi. Tällä hetkellä jolloin vaaditaan allekirjoittamaan sopimuksia, tai sitten uhataan töitten lähettäminen lopettaa, osoittaa, miten heikolla pohjalla tällaisten vaatimusten esitys on. Ei asiaa paranneta sillä, että esitetään uhkavaatimuksia ja pakko-toimenpitein pyritään viemään omat pyyteet läpi ja osoittamaan, kuka on herra talossa. Elinkeinolaki antaa oikeuden vapaaseen elinkeinon harjoittamiseen ja Lääkintöhallitus on laillistetuille antanut luvan toimia hammasteknikkona maassa. Miksi tätä yksipuolisesti halutaan rajoittaa hammasteknikkojen kohdalla, mutta sallitaan hammaslääkäreille ilman rajoitusta, joille todellisuudessa laboratorion pito on vain kaupallinen yritys! Ihmeelliseltä tuntuu ja vielä ihmeellisemmältä, että sitä sallitaan ja on vielä sellaisia, jotka sitä puoltavatkin, ajattelemta sen enempiä oman ammattikunnan etuja ja tulevaisuutta. Paljon tulee olemaan puimista ennenkuin asiat tulevat oikeudenmukaisesti ratkaistuiksi ja päätetyiksi.

Mutta — sittenkin jokaiselle lukijalle: virkistävää kesää!

Dental-Vakukompressor

Jokaisessa nykyaikaisessa laboratoriossa pitäisi olla mahdollisimman voimakas kompressor, josta saadaan käyttövoimaa paineilmlaitteisiin, turbiinikäsikappaleisiin ym. Mitä enemmän paineilmlaitteita, sitä voimakkaampi kompressor vaaditaan. Ilmapainesäiliön suuruus ei ole ratkaiseva. — Kompressorin tehon täytyisi olla n. 150—250 litraa/min. tehoinen.

Paineilmameisseli

Tämän laitteen avulla tulee töi-

den poistaminen kyveteistä erittäin nopeaksi ja helpoksi.

Kaikki paineilmlaitteet ovat erittäin käytännöllisiä ja ennen kaikkea käyttövarmoja.

Erikoisesti terästöissä on 60.000—90.000 k/min. turbiinikäsikappale tehokas. Häiriöitä esiintyy paineilmlaitteissa paljon harvemmin kuin sähkömoottoreissa taipuvine akseleineen, katkaisijoineen, kuumenemisineen ym. haittoineen.

Käyttö tulee paljon halvemmaksi kuin sähkömoottoreiden ollessa kysymyksessä. Tällaiset laitteet toimivat lisäksi äänettömästi, eikä niissä ilmene tärinää, joten työskentely on miellyttävämpää.

D. Laite, jonka avulla useampia töitä voidaan panna sylintereihin yhtäaikaan nopeuttaa työtä huomattavasti suurissa laboratorioissa.

E. Uudenaikainen valuteknikka edellyttää sulatusta ja valua sähköä avulla. Edullisin on esim. Tiigeli-valukoje tms. Se ei ainoastaan helpota sulatusta ja valua vaan on taloudellisessakin mielessä edullista. Hiilitiigeleiden kuluminen on puolta vähäisempää kuin käytettäessä kaasua sulattamiseen.

Syyt, jotka vaikuttavat nykyaikaisessa sulatustekniikassa edullisilta ovat:

1. Ei esiinny hukkaa jalometallien sulatuksessa.

a) Sulattamisen tulee tapahtua niin, ettei esiinny hapettumista, hiiltymistä, rikittymistä tms. Sulatettava metalli ei saa tulla kosketukseen avoliekin ja hapen kanssa. Sulattaessamme metallia avo-

liekillä sylinterin syvennyksessä, on hukkaprosentti n. 1 %.

b) Täysautomaattinen lämmönsäätely saavutetaan parhaiten itse-säätävää lämpörelettä hyväksikäyttäen. Rele toimii kaikissa lämpötiloissa täysin tarkasti. Ainoastaan erittäin korkeita lämpötiloja käytettäessä saattaa ilmetä $\pm 10^{\circ}\text{C}$ asteen epätarkkuutta. Aikakelloa hyväksikäyttäen voidaan etulämmitys säätää tapahtuvaksi aamutunneilla.

Täys-automaatiikan etuja:

a) Lämmönsäätäjä säästää aikaa sekä pidentää lämmitysuunin vastuksen ikää.

b) Valutyöt, etenkin kertavalulla suoritettavat valuproteesit, paranevat laadullisesti, koska niissä käytettävät metalliseokset vaativat sangen tarkkojen sulamispisteiden noudattamista.

V. Metallijätteiden talteenotto-tekniikka.

Metallijätteiden hukkaaminen on suurinta:

1. Työpöydällä ja työkalujen yhteydessä.

2. Sulatus-, valu- ja juotospöydällä.

3. Erottelun yhteydessä.

1. Töiden viimeistelyn yhteydessä ei nykyisin enää juuri käytetä ”nahkavällyjä” (kultasepat) vaan metallipannuja. Jalometallihiukkasia menee hukkaan viilaimisen, hiomisen ym yhteydessä. On syytä aina tarkoin puhdistaa viilat ym työkalut metallijätteistä pannuun.

2. Sulatus-, valu ja juotospöytä. Valettaessa, juotettaessa ja sulatettaessa avoliekin ja kaasun

avulla, menee suuria määriä jalometallia hukkaan pieninä haulimaisina hiukkasina. On tärkeätä ottaa talteen kaikki alustana käytetyt asbestipalat jms. Ne lähetetään suuremmissa erissä yhtäaikaan puhdistettavaksi ja jalostettavaksi.

Valulinko on niinkään tarkoin puhdistettava ja jätteet otettava talteen.

Juotospöytä tulisi olla päällystetty palamattomalla, tasaisella levyllä sekä tulisi siinä olla tarpeeksi korkeat reunat. Jätteet on käteväntä kerätä pehmeällä harjalla talteen.

Suunnitelmallinen jätteiden lajittelu:

Suuremmat valutähteet kerätään heti erikseen. Nastanpätkät yms varmasti tunnettavat tähteet voi käyttää uudestaan, — sekoittamalla yhteen osaan jätettä kaksi osaa uutta metallia.

Tuntemattomat puhtaat jätteet sulatetaan yhteen ja lähetetään jalostettavaksi. On erittäin tarkkaan valvottava, ettei tällaista metallia missään tapauksessa käytetä sellaisenaan uudestaan. Tällaista metallia käytettäessä valuihin ei voida saavuttaa hyviä tuloksia, koska metalliin on sekoittunut erilaisia epäpuhtauksia, valusta tulee huokoista, väri muuttuu ym.

Karkeimmat jätteet, joita ei itse voi puhdistaa, kuten lakaisuihkeitä, kiilloitukseen käytetyt kangaslaikat, valumassajätteet ym kerätään tiiviiseen astiaan ja lähetetään vuosittain jalostettavaksi.

Kirjoituksemme ”Rationalisoitu laboratorio” päättyy aiheeseen

KESÄAIKA

Työehtosopimuksen mukaan alkaa hammasteknisellä alalla kesäaika 27. 6. 1962 siten, että siitä seuraavat lauantait ovat vapaat ja muut työpäivät normaalin pituisia. Kesäaika päättyy 9. 9. 1962. Tänä vuonna on siis ensimmäinen vapaa lauantai 30. 6. ja viimeinen 8. 9. Kesälomaan nähden ei kesäajan lauantait vaikuta mitään, joten kesäloma-aikana ei myöskään saa palkkaa vähentää. Kesäaika on jokaisen työnantajan ja työntekijän huomioitava ja noudatettava sitä kuten työehtosopimuksen 2 §:ssä sanotaan.

Kesälomien ja kesäajan johdosta ovat asiamiehen tavalliset torstai vastaanotot Liiton huoneistossa muutetut entisen tavan mukaan kesä—elokuun 1962 aikana seuraavasti: kesä- ja heinäkuun ensimmäisenä torstaina on vastaanotto, mutta vastaava kuukauden ainoa vastaanotto on elokuussa 9 päivänä. Muina aikoina pyydetään käyttämään aiheen ilmaantuessa kotipuhelinta.

”HAMMASTEKNIKKO” lehden seuraava numero ilmestyy syyskuun puolessa välissä. Tähän numeroon aiottu aineisto pitää olla toimituksessa elokuun 15. päivään mennessä.

Toimitus

metallijätteiden käsittely. Kokonaisuutta ajatellen ei tietenkään koko ratkaisu ole käsitelty loppuun. Elämä ei polje paikallaan. Päivittäin keksitään uutta. Meidän tulee ottaa tekniikan jatkuva kehitys huomioon ja mukautua ajan vaatimuksiin kaikessa laboratoriosuunnittelussa.

(Loppu)

Hammasteknikko-oppilaiden pätevyyskokeet

Lääkintöhallitus on määrännyt toimeenpantavaksi pätevyyskokeet hammasteknikko-oppilaille syyskuun 3—8 päivänä 1962 Helsingissä.

Näihin kokeisiin haluavien on heinäkuun 10. päivään 1962 mennessä lähetettävä hakemuksensa tutkijalautakunnan sihteerille, os. Hammasteknikko Mauno Elomaa, Untamontie 6 C 19, Käpylä.

Mukaan on liitettävä: virkatodistus tai siviilirekisteriote, todistukset tai jäljennökset oikeaksi todistettuna niiltä kursseilta, joihin on osallistunut sekä työtodistukset, joista käy ilmi milloin on opin aloittanut, jäljennös oppisopimuksesta ja todistus nykyisestä työpaikasta sekä selvitys asevelvollisuuden suoritus ajasta.

Huomautamme, että oppiajan täytyy olla vähintään 4 vuotta (48 kk), asevelvollisuus- ja sotaväessäoloaika ei oteta huomioon, sekä iän vähintään 21 vuotta.

Valituksi tulleille ilmoitetaan hyvissä ajoin hyväksymisestä, tarvittavista työvälineistä ja -aineista sekä kokeiden tarkemmasta alkamisajasta ja -paikasta.

Hakijan nimi ja tarkka postiosoite on myöskin esiinnyttävä hakupapereissa.

Helsingissä, keskuun 1. päivänä 1962.

Lääkintöhallituksen asettama hammasteknikkojen Tutkijalautakunta

Muut lehdet

Suomen Hammaslääkärilehden maaliskuun 1962 numerossa oli artikkeli ”Suunta selväksi”, jossa mainittiin mm.:

”Sen johdosta, että lehtien palstoilla olleitten kirjoitusten johdosta on hammaslääkäriseurassa syntynyt epätietoisuutta eri hammas-tekniikkajärjestöistä ja niiden tarkoituksiperistä, lienee syytä lyhyesti selvittää näitä seikkoja tässä lehdessä. — — — Suomen Hammas-tekniikkojen Liittoon kuuluvat henkilöjäseninä suurin osa maan hammas-tekniikoista sekä myöskin hammas-tekniikko-oppilaat. Suomen Hammas-tekniikkojen Liiton virallinen kanta laittomaan hammaslääkärintoi-
mintaan on sitä suosiva. Sensijaan yhdistys vastustaa laitonta hammas-tekniikkona toimimista...”

Edellä mainitun kirjoituksen johdosta on samassa lehdessä toukokuun 1962 numerossa julkaistu pyynnöstämme seuraava vastine:

”Suomen Hammaslääkärilehden maaliskuun 1962 numerossa sivuilla 26—27 julkaistun ”Suunta selväksi”-nimisen artikkelin johdosta Suomen Hammas-tekniikkojen Liitto r.y. haluaa kantanaan tuoda esille seuraavaa:

Edellä mainitussa artikkelissa väitetään, että Suomen Hammas-tekniikkojen Liiton virallinen kanta laittomaan hammaslääkärintoi-
mintaan on sitä suosiva. Tämä väite on sen laatuinen, että emme voi sitä vaietepä sivuuttaa, sillä tuon lauseen lukiessaan asiaa lähemmin tuntematon saa siitä ai-

van väärän käsityksen. Ei nimittäin voi välttyä vaikutelmalta, että Liiton virallinen toiminnan tarkoitus olisi laitton. Tämä kunniamme kohdistuva syytös on kuitenkin vailla perustetta, kuten Suomen Hammaslääkäriliiton edustajatkin suullisten neuvottelujen pohjalta keväällä 1961 hyvin tietävät heidän saatua asiaa koskevaan nimenomaiseen tiedusteluunsa kielteisen vastauksen. Vielä vähemmän pystytään toimituksen sinkoamaa väitettä todistamaan kirjallisesti, koska sellaisia päätöksiä ei Liitossamme ole koskaan tehty. On aivan eri asia, jos Liittomme ei järjestönä katsonut voivansa allekirjoittaa yhteistyösopimusta sen eräiden kuten esimerkiksi hammas-tekniikkojen keskinäistä ilmi-
antovelvollisuutta koskevien kohtien vuoksi. Emme usko, että viranomaisetkaan antaisivat järjestöme toimia lainkaan, jos sen toiminnan tarkoitus katsottaisiin lain vastaiseksi. Ne aloitteet ja selvitykset, jotka johtivat siihen, että Valtioneuvosto on virallisesti nimennyt niin sanotun hammas-tekniikkokomitean tutkimaan eräitä alaan liittyviä kysymyksiä, eivät taas ole millään lailla Liittomme taholta laitonta toimintaa, kuten jokainen asiaa vähänkin objektiivisesti ajatteleva hyvin käsittää. Liittomme alan valtajärjestönä ei tietenkään voi olla valvomassa, yhtä vähän kuin Suomen Hammaslääkäriliittokaan omien jäsentensä suhteen, jäsenkuntansa toimintaa ja työskentelyä, mutta laittomuuteen ei ainakaan Suomen Hammas-tekniikkojen Liitto ole

→

Oikomiskurssit Lahdessa 17—18. 3. 1962

”Hyvät läsnäolijat, arvoisa Neiti ja hyvät Herrat, kun minulle esitettiin kutsu saapua luennoimaan oikomislaitteista Lahteen ja siinä tarkoituksessa olen nyt...”

Näillä sanoilla aloitti liittomme puheenjohtaja Mauno Elomaa Lahden Seurahuoneella järjestetyn oikomiskurssin. Kaksipäiväisen kurssin ensi hetkinä selvitettiin alalla olevia uusia tuotteita, sekä eräitä jo hiukan vanhempia, joihin oli tehty parannuksia. Oikomisasi-
asia on laaja, ja sen kokonaan käsittely vaatisi varmasti viikkoja, joten teoriaa, jota havainnollisesti kuvilla esitettiin, käsitteli kolme lähinnä tekniikon kannalta olevaa kysymystä. Selvisi lankojen paksuudet ja kiinnitystapojen runsaus. Kaiken ohella selvisi, että koko oikominen onkin vain ”ortodontiaa”, joten oikoja varmaan on ”ortodontti”. Tämä taas antoi aiheen käsitellä hampaiden virheellisiä asentoja ja niitähän olikin aika tavalla. Kuudetta tuntia hammas-tekniikasta puhuttua päätettiin jatkaa aamulla uusin voimin ja alkaa varsinainen lankojen taituttelu. Aamulla alkoikin taitokoot Adams- ja Nuolipinteen tai-

koskaan jäseniään yllyttänyt tai kehoittanut.

On valituaan todettava, että nyt, kun järjestöjemme välillä tarvittaisiin edes entisenlaista yhteistoimintaa, pyritään käsitellynlaisilla kirjoituksilla repimään alas kaikki.”

vuttamisessa. Pöydän ympärillä oli kaksikymmentä osanottajaa, jotka niskat punaisina väänsivät teräslangasta nuolipinteitä ainakin pari metriä noin vain harjoituksen vuoksi, kuten eräs mukana olijoista huomautti. Tässä samalla huomattiin, kuinka paljon helpompaa on työskennellä kunnan työkaluilla, kuin tulla välttävillä toimeen. Totesimme työn tuloksen ja ajan säästön, joka saavutettiin asian mukaisilla työkaluilla. Seinälle heijastetuilla kuvilla voitiin seurata kunkin kohdan erilaista suorittamista, ja tapa olikin kovasti käytössä. Puolen päivän aikaan alkoi jo tuhkakupit olla täynnä pinteitä ja langatkin hupenivat. Käytössä oleva ajan loppu käytettiin valmiiden töiden tarkasteluun ja hieno-
ja vihjeitä varmaan jäi monelle, niistä mallikkaista mallitöistä. — Päätössanoissaan puheenjohtaja Mauno Elomaa lausui kiitoksensa kaikille osanottajille, ja toivoi edes jotenkin auttaneensa ammattikuntaa näissä erikoiskysymyksissä, joihin oikomiskojeet luetaan. Täytynee todeta tällaisten pikakurssien edullinen vaikutus. Aika, mitä tähänkin käytettiin, vastannee tarkoitustaan kymmenkertaisesti. Onhan vanha totuus: ”Kertaus on opin äiti.” Me lahtelaiset kiitämme puheenjohtaja Elomaa-ta hänen uhrattavuudesta ja toivomme, että vastaavanlaisia tilaisuuksia järjestettäisiin toistekin jonkun toisen alaan liittyvän, esimerkiksi kultatöiden tiimoilta?

Jakke

Vuosilomasta

Pääasialliset vuosilomaa koskevat säännökset sisältyvät työntekijäin vuosilomasta 30. 4. 1960 annettuun lakiin, joka nimensä mukaisesti koskee työsuhteissa olevia työntekijöitä.

Työntekijäin vuosilomalain soveltaminen

Työntekijäin vuosilomalain 1 §:n mukaan lakia sovelletaan työ- tai oppisopimussuhteissa työnantajaan olevaan työntekijään, mikä koskee myös työntekijöitä, jotka yhteisesti työkontana ovat sitoutuneet työnantajan johdon ja valvonnan alaisina tekemään jonkin työn, sekä heidän työnantajan suostumuksella avukseen työhön ottamia työntekijöitä. Kysymys siitä, onko työsuhteen olemassa vai ei, ratkaistaan työsuhtelain perusteella. Oppisopimus kuten merimiesopimuksen ovat työsuhteen alalajeja, mutta merimiesten vuosilomat eivät kuitenkaan määräydy työntekijäin vuosilomalain mukaan vaan heitä koskee 2. 6. 1939 annettu merimiesten vuosilomalaki. Työntekijäin vuosilomalakia ei myöskään sovelleta liikkeessä, laitoksessa tai yrityksessä, jossa työskentelee ainoastaan työnantajan perheen jäseniä, eikä maataloudessa työnantajan perheenjäsenen riippumatta siitä, onko vierasta työvoimaa, johon nähden lakia kylläkin sovelletaan, tai ei. Vielä on säädetty, että henkilöön, joka saa palkkansa yksinomaan voittoosuutena tai tanticemina, ei lakia sovelleta. Epäselvissä tapauksissa on työneuvoston asiana virallisen suostuttajan, valtion ammattientarkastajan tai työnantajan tai työntekijäin keskusjärjestön pyynnöstä ratkaista, onko työtä tai työntekijää pidettävä sellaisena, johon työntekijäin vuosilomalakia on sovellettava. Tämän kysymyksen voi myös yksityinen asianosainen, työnantaja tai työntekijä, ammattientarkastajan välityksellä saattaa työneuvoston ratkaistavaksi edellyttäen, ettei asiaa ole pidettävä ilmeisen selvänä. Vuosilomalain soveltamisen kannalta on yhdenkertainen minkäläistä työtä työntekijä suorittaa, pääasia on, että työtä suoritetaan työsuhteen puitteissa.

Niinpä yhtähyvin yhtiön palkattu johtaja, edellyttäen ettei hän ole niin itenäisessä asemassa, että työnantajan johto ja valvonta puuttuu, kuin myös juoksupoika ovat oikeutetut vuosilomaehtuihin sanotun lain perusteella.

Vuosiloman pituus

Työntekijäin vuosilomalaissa on omaksuttu loman ansaitsemisperiaate, jonka lähtökohdaksi on, että työntekijä ansaitsee itselleen tietyn lomaedun jokaiselta kalenterikuukaudelta, jonka hän on työnantajan työssä. Vuosiloman pituus määräytyy ensiksikin työssäolon perusteella sen mukaan, kuinka monta kalenterikuukautta työntekijä on maaliskuun loppuun mennessä ollut työnantajan työssä kahdenkymmenen edellisen kuukauden eli loman määrätymisvuoden aikana. Loman määrätymisvuosi lasketaan siis huhtikuun 1 päivästä maaliskuun 31 päivään. Kuitenkin on huomattava, että kalenterikuukautta, jonka aikana työntekijä ei ole ollut työssä vähintään kuutenatoista päivänä, ei oteta huomioon loman pituutta määrättäessä. Laskettaessa onko työntekijä jonakin kalenterikuukautena ollut työssä kuutenatoista päivänä, otetaan huomioon kaikki päivät, joina työntekijä on ollut työssä riippumatta työajan pituudesta tai siitä, onko kysymyksessä ollut säännöllinen työ, yli- tai hätätyö taikka poikkeuksellisesti työntekijän vapaapäivänään suorittama työ. Riittää siis, että työntekijä on ollut "työssä vähintään kuutenatoista päivänä" kuten lain sanonta kuuluu, eikä tällöin ole merkitystä sillä seikalla miten monta tuntia näinä päivinä on työtä tehty.

Toiseksi vuosiloman pituuteen vaikuttaa työntekijän työsuhteen kesto aika siten, että työntekijä, jonka työsuhte on maaliskuun loppuun mennessä jatkunut alle kymmenen vuotta, ansaitsee lomaa puolitoista työpäivää jokaiselta kalenterikuukaudelta, jonka aikana hän on ollut työssä vähintään kuutenatoista päivänä, kun taas työntekijä, jonka työsuhte samaan ajankohtaan mennessä on keskeytymättä jatkunut vähintään kymmenen vuotta ansaitsee lomaa kaksi työpäivää jokaiselta lomaan oikeuttavalta loman määrätymisvuoden kalenterikuukaudel-

ta. Loman ansaitsemisperiaatteesta on kuitenkin tehty poikkeus kymmenen vuotta palvelleen työntekijän osalta, joka siis ansaitsee lomaa kaksi päivää kalenterikuukaudelta sikäli, että hänelle, jos hän on ollut työssä kaikkien loman määrätymisvuoden kalenterikuukausien aikana vähintään kuutenatoista päivänä, ja ansaitsisi näin ollen 24 päivän pituisen loman, on kuitenkin annettava lomaa vähintään yksi kuukausi. Työsuhteen jatkumisaika siis määrää, kuuluuko työntekijä puolitoista vai kaksi työpäivää kalenterikuukaudelta lomaa ansaitsevien ryhmään eikä tällöin ole merkitystä työntekijän työssäololla. Sellainenkin aika, jolloin työntekijä jostain syystä on ollut estynyt työtään suorittamasta, luetaan työsuhteen jatkumisaikaan ellei työsuhtetta ole katkaistu.

Loman määrätymisvuoden työssäolon vaikutus loman pituuteen

Työntekijäin vuosilomalaissa on lueteltu joukko seikkoja, joiden nojalla päivät, jolloin työntekijä on ollut estynyt työtä suorittamasta, on otettava työssäolopäivien veroisina huomioon laskettaessa kalenterikuukauden työssäolopäivien lukumäärä ja loman pituutta loman määrätymisvuodelta tämän perusteella määrättäessä. On syytä mainita, että työssäolopäivien veroisilla päivillä on merkitystä vain vuosiloman pituutta edellä mainitulla perusteella määrättäessä. Ainoastaan silloin, kun työntekijä on ollut työssä kalenterikuukauden aikana vähempänä kuin kuutenatoista päivänä on tarkistettava, onko poissaolopäivissä sellaisia, jotka työssäolopäivien veroisina täyttäisivät vajauksen kuutenatoista työpäivänään, jolloin työntekijälle syntyy loma oikeus tämänkin kuukauden osalta. Muussa mielessä työssäolopäivien veroisilla päivillä ei ole osaa lain soveltamisessa.

Työssäolopäivien veroisina päivinä luetellaan lain 3 §:ssä seuraavat päivät:

1) ne päivät, jotka työntekijä on ollut vuosilomalla. Vuosilomaa luetaan kaikki muut päivät, paitsi sunnuntait, kirkolliset juhlapäivät, itsenäisyyspäivät, juhannusaatto ja vapunpäivä. Nämä päivät, joita ei siis voida lukea työntekijän

vuosilomapäiviksi, eivät myöskään ole työssäolopäivien veroisia, vaikka ne tai joku niistä olisivat olleet työntekijän työpäivä ellei hän olisi ollut vuosilomalla. Toisaalta taas arkipäivä, joka olisi ollut työntekijän vapaapäivä ellei hän olisi ollut vuosilomalla, lasketaan työssäolopäivien veroiseksi, koska sellainenkin arkipäivä on työntekijän vuosilomapäivä.

Kaikkissa muissa jäljempänä mainituissa tapauksissa työssäolopäivien veroinen voi olla vain sellainen poissaolopäivä, joka muutoin olisi ollut työntekijän työpäivä eli kuten laissa sanotaan ne "työpäivät, joina työntekijä työsuhteen kestäessä on ollut estynyt työtä suorittamasta;

a) työpaikan muiden työntekijäin vuosilomien takia. Työpaikka saatetaan työntekijän yhtäaikaisten vuosilomien vuoksi sulkea tietyksi ajaksi. Niiden työntekijäin osalta, joiden vuosiloma on lyhyempi kuin suljettunaoloaika lasketaan ne työpäivät, jotka he tästä syystä joutuvat olemaan poissa työstä, työssäolopäivien veroisiksi;

3) reservin harjoituksen tai ylimääräisen palveluksen takia, jos työntekijä on palannut työhön välittömästi tällaisen esteen lakattua. Työssäolopäivien veroisia mainituihin edellytyksiin ovat siis reservin harjoitusten tai ylimääräisen palveluksen, mutta ei normaalin asevelvollisuuden suorittamisen takia hukkaantuneet työpäivät;

4) sairauden tai tapaturman vuoksi, ei kuitenkaan enempää kuin yhteensä 75 päivää loman määrätymisvuoden aikana, jos tällainen este keskeytyksettä jatkuu loman määrätymisvuoden päättymisen jälkeen, pidetään työssäolopäivien veroisina tämän sairauden tai tapaturman osalta kuitenkin yhteensä enintään 75 päivää. Sen jälkeen, kun työntekijä on loman määrätymisvuoden aikana eli huhtikuun 1 päivän jälkeen jo ollut yhdessä tai useammassa erässä sairauden tai tapaturman vuoksi poissa yhteensä 75 työpäivää, jätetään myöhemmät samalle loman määrätymisvuodelle sattuvat sairauspäivät siis huomioonottamatta. Jos ajatellaan, että työntekijä sairastuu ja on yhtäjaksoisesti tämän sairauden johdosta poissa työstä enemmän kuin 75 työpäivää, esimerkiksi 100 työpäivää saman

lomanmääräytymisvuoden aikana, saa hän näistä lukea työssäolopäivien veroisiksi 75 edellyttäen, ettei hänellä ole aikaisempia sairauspäiviä. Mikäli tämä 100 työpäivää kestänyt sairaus sattuisi lomanmääräytymisvuoden vaihteeseen esimerkiksi niin, että 50 olisi ennen huhtikuun 1 päivää ja 50 tämän päivän jälkeen, saisi hän sen säännön mukaan, että työssäolopäivien veroisia ovat saman lomanmääräytymisvuoden aikana enintään 75 päivää, lukea koko 100 päivää työssäolopäivien veroisiksi, koska ne jakautuvat kahdelle eri lomanmääräytymisvuodelle, 50 kummallekin. Jotta välttyttäisiin siltä, että sairauden sattumisajankohdasta johtaisi erilaiseen lomaoikeuteen on säännös siitä, että lomanmääräytymisvuoden päättymisen jälkeen keskeytyksellä jatkuneen sairauden perusteella otetaan työssäolopäivien veroisina huomioon vain 75 päivää tarpeen;

5) raskauden tai synnytyksen takia enintään kuuden viikon aikana. Tämä säännös on ymmärrettävä niin, että työssäolopäivien veroisia ovat ne työpäivät, jotka sisältyvät sanotun synn perusteella johtuneisiin poissaoloihin kuuden ensimmäisen viikon aikana vaikka poissaolo olisi pitempikin. Raskauden tai synnytyksen sattumisajankohdasta saattaa johtaa siihen, että työssäolopäivien veroisten päivien lukumäärä vaihtelee, sillä keskele viikkoa kattavat pyhäpäivät voivat vähentää kuuden viikon ajanjakson sisältämien enintään 36 työpäivän lukua. Työssäolopäivien veroisten päivien lukumäärä saattaa lisääntyä sillä perusteella, että työntekijän raskaus- tai synnytyslomaan välittömästi sitä ennen tai sen jälkeen liittyy sairaus, jolloin sairauspäivät lasketaan työssäolopäivien veroisiksi edellä 4) kohdassa mainittujen säännösten perusteella;

6) sellaisen kunnallisen tai muun luottamustehtävän takia, josta lain mukaan ei ole oikeutta kieltäytyä. Mainitunlaisia luottamustehtäviä ovat alle 60-vuotiailla jäsenyys kunnallisvaltuustossa, -hallituksessa ja kunnallisissa lautakunnissa, joista tehtävistä yli 60-vuotias samoin kuin henkilö, joka kolmen edellisen vuoden ajan on ollut sanotunlaisessa tehtävässä kuitenkin voi kieltäytyä. Myöskin määräyksen varainen holhoojan toi-

mi on senluontoinen luottamustehtävä, josta voi vain laissa mainittujen syiden perusteella kieltäytyä;

7) viranomaisen sairauden leviämisen estämiseksi antama määräys, mikä voi koskea sekä ihmis- että eläintauteja;

8) muusta syystä, mikäli työnantaja lain mukaan poissaolosta huolimatta on ollut velvollinen maksamaan työntekijälle tällaiselta päivältä palkan. Työsopimuslain 20 §:n 1 momentin mukaan työnantaja on velvollinen maksamaan työntekijälle palkan, jos tämä sopimuksen mukaisesti on ollut työnantajan käytettävissä hänen kuitenkin työnantajasta riippuvasta syystä saamatta tehdä työtä mikä enintään 14 päivän irtisanomisajalta koskee myös niitä tapauksia, joissa työntekijä työpaikalla sattuneen tulipalon, koneen vahingoittumisen tai muun senkaltaisen hänen henkilöstään riippumattoman esteen takia ei ole saanut tehdä työtä. Koska laki "muulla syyllä" tässä kohdassa tarkoittaa muita kuin edellä kohdissa 2—7 lueteltuja syitä ja kun sairauspäivien lukeminen työssäolopäivien veroisiksi päiviksi määräytyy niin ollen edellä kohdassa 4) selostettujen sääntöjen mukaan ei niitä päiviä, joilta työntekijä työsopimuslain 20 §:n 2 momentissa mainitun sairauden tai tapaturman vuoksi on poissaolostaan huolimatta oikeutettu saamaan palkan ajalta, joka on yhtä pitkä kuin työsuhteessa noudatettava irtisanomisaika, kuitenkin enintään 14 päivää, enää voida lukea työssäolopäivien veroisiksi. Töiden keskeyttämisestä huolimatta työntekijälle on maksettava itsenäisyyspäivältä, jos se muuten olisi ollut työpäivä, täyttä palkkaa vastaava palkka. Itsenäisyyspäivän lukeminen työssäolopäivien veroiseksi riippuu siis siitä, olisiko se muuten ollut työpäivä vai ei. Edellisessä tapauksessa se on työssäolopäivien veroinen, jälkimmäisessä ei;

9) työntekijöistä riippumattomasta syystä tapahtuneen työntekijän lomauttamisen takia, joka kerrallaan kestää kauintaan kuukauden. Lomauttaminen on kysymyksessä silloin, kun työsuhdetta katkaisematta työntekijät pannaan palkattomalle lomalle. Jotta lomauttamisaikaan sattuvat työpäivät voitaisiin lukea työssäolopäivien veroisiksi, ei lomauttaminen saa kestää kuukautta kauempaa. Mikäli

lomauttamisaika kestää kerrallaan kuukautta pidemmän ajan, ei siihen sisältyvistä työpäivistä ainoatakaan voida lukea työssäolopäivien veroisiksi. Kuukaudella ymmärretään tässä lainkohdassa kuukauden pituista ajanjaksoa eikä kalenterikuukautta.

Kuten edellä jo on mainittu, on työssäolopäivien veroisten päivien luettelolla merkitystä vain ratkaistaessa kysymystä, onko työntekijä tiettyinä kalenterikuukautena ansainnut lomaetuja vai ei. Vastaus on myönteinen sekä silloin, kun työntekijä on ollut työssä kuutenatoista päivänä että silloin, kun näitä päiviä on alle kuusitoista, mutta vapaus kuuteentoista päivään täyttyy työssäolopäivien veroisilla päivillä.

Työsuhteen kestoajan vaikutus loman pituuteen

Loman pituus muodostuu erilaisiksi riippuen siitä, onko työsuhde kestänyt alle vai yli kymmenen vuotta. Mikäli työsuhde lomanmääräytymisvuoden eli maaliskuun loppuun mennessä on jatkunut vähemmän kuin kymmenen vuotta, on lomaa lain 4 §:n nojalla annettava puolitoinen työpäivää jokaiselta 3 §:ssä tarkoitettulta kalenterikuukaudelta, jolta työntekijä on lomaa ansainnut. Loman maksimipituudeksi saadaan näin ollen 18 työpäivää eli puolitoinen työpäivää kultakin lomanmääräytymisvuoden kalenterikuukaudelta, jolloin työntekijän on siis tullut olla jokaisena kuukautena työssä vähintään kuutenatoista päivänä. Jos loman pituutta laskettaessa lomapäivien luvuksi ei tule kokonaisluku, on päivän osa annettava täytenä lomapäivänä. Mikäli työsuhde maaliskuun loppuun mennessä on keskeytyttä jatkunut vähintään kymmenen vuotta, on lomaa annettava kaksi työpäivää jokaista lomaan oikeutavaa lomanmääräytymisvuoden kalenterikuukautta kohti kuitenkin niin, että jos työntekijä on ollut työssä vähintään kuutenatoista päivänä tai jos työssäolopäiviä on alle kuusitoista, työssäolopäivät ja niiden veroiset päivät yhdessä kunakin lomanmääräytymisvuoden kahtenatoista kalenterikuukautena muodostavat vähintään kuusitoista päivää, lomaa on annettava vähintään yksi kuukausi. Edellytyk-

senä kahden lomapäivän ansaitsemiseksi kalenterikuukaudelta on, että kymmenen vuoden palvelus tulee täyteen ennen maaliskuun loppua ja että työsuhde on jatkunut yhtäjaksoisesti, välillä keskeytymättä. Jos siis työntekijällä ei ole keskeytymätöntä palvelusta kymmenen vuotta vaikka yhteenlasketut erilliset palvelusajat ylittäisivätkin sanotun rajan, saa hän lomaa puoleltoista päivän säännön mukaan. Työsuhteen jatkumisaika luetaan työsuhteen syntymisestä eikä satunnaisilla poissaoloilla ole merkitystä kunhan työsuhdetta ei vain ole välillä katkaistu. Mikäli työntekijä joutuu asevelvollisena suorittamaan vakinaista palvelusta, ei työsuhdetta asevelvollisuuslain mukaan saa katkaista kuin tietyin edellytyksin. Tässä tapauksessa työsuhde siis jatkuu mutta työntekijän vuosilomailain 7 §:n 2 momentissa olevan säännöksen nojalla tätä aikaa ei kuitenkaan luetta vuosiloman pituuteen vaikuttavana työsuhteen jatkumisaikana. Saman lainkohdan 1 momentissa on säädetty, ettei työsuhteen katsota keskeytyneen liikkeen, laitoksen tai yrityksen omistajan tai haltijan vaihtumisen johdosta. Osakeyhtiön osakekannan siirtymisestä uudelle omistajalle ei merkitse sellaisen liikkeen, laitoksen tai yrityksen omistajan tai haltijan vaihtumista kuin mainitussa lainkohdassa edellytetään, koska tässä tapauksessa työnantajana edelleen on sama juridinen henkilö kuin ennen osakekannan siirtymistäkin.

Kuukauden lomasääntöä sovelletaan vain silloin, kun työntekijällä on jokaista lomanmääräytymisvuoden kalenterikuukautta kohti työssäolopäiviä tai niiden veroisia päiviä vähintään kuusitoista. Mikäli näin ei ole asianlaita määräytyy loman pituus kahden päivän säännön nojalla. Jos kahteen lomapäivään kalenterikuukaudelta oikeutettu työntekijä on esimerkiksi kahden lomanmääräytymisvuoden kalenterikuukauden aikana ollut työssä kumpaisenakin erikseen vain kymmenen päivää eikä työssäolopäivienkään veroisia päiviä kerry niin paljon, että välttämättömät kuusitoista päivää kuukaudessa tulisivat täyteen, saa hän lomaa 20 työpäivää. Tässä tapauksessa ei siis menetellä niin, että kuukauden lomasta vähennettäisiin kutakin vapaata kalente-

rikuukautta vastaavat kaksi päivää. Tämä johtuu siitä, että edellytykset kuukauden lomasäännön soveltumisella puuttuvat. Kuukauden lomalla tarkoitetaan kalenterille asetettua kuukauden pituista aikaa. Kuukauden loma lasketaan siis siten, että se jatkuu alkamispäivän alusta seuraavan kalenterikuukauden vastaavaa päivää edeltäneen vuorokauden loppuun. Jos kuukauden pituinen loma annetaan useammassa erässä tulee lomaan sisältyä 25 lain 4 §:n 4 momentissa tarkoitettua työpäivää sekä näiden päivien lisäksi muita päiviä niin monta, että kaikki loma-aikaan kuuluvat päivät yhteensä vastaavat kuukauteen yleensä luettavien päivien lukua, mikä yleisen käytännön mukaan on 30 päivää.

Työehtosopimuksen vaikutus vuosilomaan

Vuosilomalaki takaa siis työntekijälle tietyt vähimmäisedut, joiden mukaan tavallisesti myös lomat järjestetään. Kuitenkin voidaan työehtosopimuksilla työnantajien ja -tekijöiden kesken sopia eräistä erikoiseduista, kuten alallamme on tehtykin muun muassa kesäajan vapaalauantaiden suhteen. On syytä tässä yhteydessä vielä huomauttaa, että kesäajan vapaalauantapäiviä ei saa vähentää vuosilomasta, koska laki määrää loman pituuden ja lisäksi noiden vapaalauantaiden työ tehdään viikolla "varastoon". Vapaalauantai on siis sopimukseen perustuva työntekijän lisäetu.

P. L.

Sallan kunnassa on halukkaalla perheettömällä laillistetulla hammasmekanikolla tilaisuus perustaa laboratorio. Paikan päällä avustetaan työhuoneen ja asunnon saannissa. Tiedustelut juhannukseen mennessä aamuisin puhelimella Helsinki 41 36 35. Sen jälkeen suoraan Sallaan, hammaslääkäri Sylvi Kari.

TYÖPAIKKAA VAILLA OLEVAT — ilmoittakaa itsestänne HAMMASTEKNIKKOJEN LIITOLLE.

Proteettisia apukeinoja mahdollisimman luonnollisen proteesin aikaansaamiseksi

Ludwig Breisach, Dentisti, Wien
Johtuen hammasmädän ja paradentoonin yleisyydestä sivistyskansojen keskuudessa, on hampaiden menetys meillä paljon yleisempää kuin luonnonkansoilla. Osittain syy on myöskin siinä, ettemme ajoissa hoida hampaitamme emmekä tarkastuta niitä säännöllisesti. Seurauksena on, että jo suhteellisen nuorella iällä tarvitsemme osaproteesin. Monet pitävät lisäksi kunnollisen osaproteesin hankkimista tarpeettoman suurena menoeränä ja valmistuttavat halvan, yksinkertaisen proteesin. Ajamittaan tällainen säästäväisyys kostautuu. Jäljelläolevat omat hampaat joutuvat monasti väärin suunnitellun proteesin ansiosta väärin kuormitetuiksi ja seurauksena on koko hampaiston turmeltuminen.

Kun hampaat olosuhteiden pakosta on pakko poistaa, on syytä valmistaa immediaattiproteesi välittömästi kahdestakin syystä:

1. Ienvallin muutosten välttämiseksi.

2. Hampaattomuudesta johtuvan disharmonian korjaamiseksi ja sopusuhtaisuuden palauttamiseksi.

Suuontelon tarkastuksen jälkeen valmistaudutaan ottamaan jäljennös. Funktiojäljennös lienee paras mahdollisimman suuren imukyvyyn ja tarkkuuden saavuttamiseksi. AH-linja on merkittävä huolelli-

sesti, sillä on suuri merkitys proteesin pysyvyyden kannalta. Venttiilireuna olisi syytä tehdä n. 4 mm leveäksi, joka sitten päättyy 1 mm syvään uraan. Sama koskee alaleukaa. Mahdollisimman tarkka ja imevä jäljennöslusikka, koko kielenalusalueen hyväksikäyttö, samoin molaarien takainen alue on otettava huomioon. Lienee itsestään selvä asia, että juuri alaleuka vaatii erikoisen tarkkaa työtä sen muutenkin heikomman pysyvyyden takia.

Protetiikan kosmeettisista kysymyksistä

Suurin osa ihmisistä omistaa nykyisin proteesit, mutta vain harvat sellaiset, jotka ovat sekä kosmeettisesti että toiminnallisesti täysin moitteettomat. Meidän tehtäväksemme jää nyt vapauttaa alemmuuskomplekseja potevat potilaat huolistaan valmistamalla heille mahdollisimman luonnolliset, oikein toimivat ja kosmeettisesti onnistuneet proteesit. Luonnottoman näköinen asettelu muuttaa potilaan kasvonpiirteet aivan vieraan näköiseksi. Tiedämme kaikki, että hyvän tuloksen saavuttaminen siinä suhteessa ei läheskään aina ole niin helppoa. Tarvitaan taiteellista silmää sekä kokemusta. On otettava huomioon, että vaatimukset ovat muuttuneet. Mikä ennen oli täysin tyydyttävää ei enää vastaa aikamme vaatimuksia. Riittää kun tarkastelemme entisaikojen hammasmalleja ja vertaamme niitä nykyisiin, nähdäksemme edistyksen luonnonmukaisuuden tavoittelussa. Meidän on

pyrittävä palauttamaan potilaalle hänen entiset, omat hampaansa, — jopa joissakin tapauksissa parantamaan niitä kosmeettisessa mielessä. Koska etenkin yläetuhampaat vaikuttavat mitä suurimmassa määrin potilaan ulkonäköön, on meidän otettava huomioon ennen kaikkea seuraavat seikat:

1. hampaiden väri,
2. hampaiden malli,
3. hampaiden asento sekä
4. proteesilevyn muotoilu ja ienosien väritys.

Hampaiden värin valinta

Ei luonnollisestikaan ole yhden tekevää minkä värisävyiset hampaat kullekin sopivat. On otettava huomioon onko potilas tupakoitsija vai ei, minkä ikäinen hän on ym.

Ihonvärin perusteella jaettakoon potilaat seuraavaan kolmeen ryhmään:

- a. terve, hyvän verenkierron omaava iho,
- b. kalpea, viallinen iho, sekä
- c. harmaa iho.

Edellämainittuihin tapauksiin sopivat seuraavat hammasvärit:

Ryhmään a.: vaalea, vaalean kellertävä tai punertava vivahtus.

Ryhmään b.: norsunluuväri, hieman vihertävä, aivan vaalean harmaa. Tupakoitsijalle: harmaanruskehtava väri.

Ryhmään c.: harmaa, tumman harmaa, ruskeanharmaa, ruskea.

Nykyinen hammasvalikoima antaa meille erittäin hyvät mahdollisuudet saada jokaiseen tapaukseen sopivat hampaat niin hyvin värin kuin mallinkin suhteen. Em-

Kovin Kovakipsi on PERMASTONE

Alkuperämaa: USA

Puristuslujuus: 7400 lbs, sm².

Kovettumisaika: 10–12 min.

Laajentuminen kovettumisaikana kork. 0,23 %

Pinnat ovat kivikovia, sileitä ja tiiviitä.

Permastone on edullisin ja **huokein** laatukovakipsi.

PERMASTONEA KANNATTAA KÄYTTÄÄ

OX DENTALDEPOT AB

me saa unohtaa, että valtaosa proteesin tarvitsijoista ovat vanhempia henkilöitä, joiden omat hampaat eivät ole enää olleet aivan virheettömiä. Niissä on ollut erilaisia paikkoja, kirjavuutta, kalkkiläiskiä ym. Kaikki sellaiset tekijät on otettava huomioon proteesia tehtäessä. Jo yksistään kulutuksesta johtuen oma hammas ei ole enää niin läpikuultava kuin nuorella henkilöllä. Sellainen hammas on pikemmin luun näköinen. On oikeastaan mahdotonta käyttää tehdasmallista hammasta hiomatta varsinkaan osaproteesissa, ilman että se eroaa omista jäljelläolevista hampaista. Hiomalla kulmia, valamalla niihin keino-paikkoja sekä inlayta, saamme hampaat harmoonisesti liittymään omaan hampaistoon, mikä on juuri esteettisesti mitä tärkein asia. Usein tehdään virhe siinä suhteessa, että valitaan alunperin liian pienet ykköset. Luonnollinen ykkönen on leveydeltään keskimäärin 8–10 mm, kakkonen 6–8 mm. Ellei hampaat sellaisinaan mahdu on luonto järjestänyt niin, että hampaat ovat joko hieman päällekkäin, limittäin tai muuten säännöllisyydestä poikkeavalla tavalla suussa. Luonnollisuutta ei koskaan saavuteta liian pienillä hampailla. Lisäksi tulevat premolaarit liian paljon eteen, mikä näyttää rumalta ja luonnottomalta. Esimerkiksi nauraessa ei premolaarien kauloja juuri saa näkyä, joten valitkaamme nekin pituudeltaan sellaisiksi, ettei jäisi mitään porrasta kolmosen ja nelosen väliin.

Hampaiden asento

Ylä- ja alaeuhampaathan ovat ne, jotka ensiksi kiinnittävät huomiota puoleensa. Jos yksikin etuhammas puuttuu, koko harmonia kärsii. Henkilö tulee aivan vieraan näköiseksi. Vika on korjattavissa vain siten, että asetamme täsmälleen samaan asentoon ja samanmuotoisen hampaan puuttuvan tilalle. Erittäin suuresta merkityksestä tulevan proteesin saamiseksi täsmälleen luonnonmukaiseksi on se, että potilas antaa ottaa hampaistaan jäljennöksen *ennen* hampaiden poistoa. Silloin tekniikko voi suurella varmuudella jäljentää omat hampaat ainakin mallin suhteen. Valitettavasti suurin osa potilaista ei ajattele siinä suhteessa tarpeeksi kaukonäköisesti, vaan hampaat poistetaan ensin. Silloin tekniikon on tehtävä valinta, saatuaan sitä ennen hammaslääkäriltä mahdollisimman tarkat tiedot potilaan ulkonäöstä. Vielä parempi keino on yhteistyössä hammaslääkärin kanssa suunnitella yksityiskohdat potilaan läsnäollessa. Onnistuminen riippuu silti suurimmaksi osaksi tekniikon taitavuudesta ja mausta.

Työn suunnitteluvaiheessa otetaan huomioon seuraavat tekijät:

- a. potilas,
- b. jäljennös,
- c) potilaan itsensä antamat tiedot omista hampaistaan, mahdollisen valokuvan mukaan.

a. Jo ensimmäisen käynnin aikana huomioidaan potilaan tyyppi, leveä, kapea tai muu päämuoto, samoin ruumiinrakenne,

leptomaani, asthenikko, atleettinen tai pykniikko.

b. Mallin perusteella voimme päätellä, onko ienmuoto

1. elliptinen,

2. suora, tasainen ienvalli, kolmosten kohdalla suorakulmaisesti kääntyvä (leveäkasvoisella),

3. kapea, ykkösten kohdalla veeen keulaa muistuttava ien (kapeakasvoinen).

c. Potilas muistaa useimmiten, mitkä etuhampaista ovat olleet esim. ristissä tai muuten poikkeavasti suussa. Vasta nyt ryhdymme asettamaan hampaita. Ei ole kosmeettisesti edullista asettaa etuhampaita aina cristan päälle, joisakin tapauksissa huuli vaikuttaa silloin sisäänpainuneelta. Hampaiden pituus riippuu luonnollisesti siitä, miten pitkää ylähuuli potilaalla on, purennan kohkeudesta ym. Varsinkin silloin, kun etuhampaat ovat pitkät on kiinnitettävä tarpeeksi huomiota myöskin sivupurentaan, jotta potilaan purenta proteesit eivät keikkuisi sinne tänne. Tätä ei pidä yrittää saada aikaan hiomalla takahampaiden kuspista, vaan käyttämällä abrasiohampaita. Premolaarit eivät saa olla liian leveitä, jotta purupaine ei olisi liian suuri ja kielellä olisi tarpeeksi liikkumistilaa.

Vihdoin tulee proteesireunojen muotoilun vuoro. Toiset ovat sitä mieltä, että liian voimakkaasti korostetut ns. ornamentit keräävät ruoanjätteitä ja siitä syystä tekevät reunat sileiksi. Olen siinä asiassa eri mieltä. Huolellisesti anatoomisesti muotoiltuna proteesi on ehdottomasti luonnollisempi.

Etenkin hampaiden väliset pillat, juga alveologia, sekä määrättyissä tapauksissa paljastetut hampaiden kaulat ovat seikkoja, joihin on kiinnitettävä huomiota. Proteesin palatinaaliosa varustetaan ienpoimuja muistuttavilla kohoumilla, jotta saavutettaisiin edullinen ulkonäkö potilaan nauraessa jos ienosa näkyy. Lopuksi värjäämme vielä proteesin ienosat. Tähänkäytetty materiaali ei ole ratkaiseva vaan värjäämisen kautta saavutettu vaikutus. Juga alveolaaria värjätään kalpean punertavaksi, gingiva propria hieman tummemman punaiseksi ja ienpoimu esiintyy tummimpana.

Itse levy tehdään vihdoon sopivalla tavalla hieman karkeaksi. Sileä korkeakiilloitettu levy on suussa vieraan tuntuinen ja saattaa herkällä potilailla aiheuttaa ylenannattavaa tunnetta. Potilaalla täytyy olla tunne, ettei suussa ole mitään vierasta, tämä psykologinen vaikutus on tärkeä ja antaa varmuuden tunteen.

Huomioitavaa!

Oletko muistanut suorittaa jäsenmaksusi. Sinulle lähetetty jäsenmaksukortti on voinut unohtua laatikkoosi ja jäädä sinne. Ota se sieltä ja suorita maksuvollisuutesi ensitilassa.

Oletko huomionnut, että Liitolla on sairausavustuskassa. Sairaus tulee yllättäen ja se vaatii paljon taloudellisia uhrauksia. Kassan jäsenyys on apuna ja se osaltaan vähentää sairauden viemä varoja, saathan sieltä sairauspäiviltä korvausta.

Liity siis kassan jäseneksi, osoitteen näet sivulta 7.

URHEILUA

Hiihtokilpailut 25. 2. 1962 Lahdessa

Kellon lyödessä kymmentä, hotelli Salpauksen eteen kerääntynyt teknikkojen edustava hiihtokilpailujen osanottajien joukko johdettiin isäntinä ja järjestäjänä toimivien lahtelaisten mökeille Päijänteen rannalla. Osanottajia oli läheltä ja kaukaa. Järjestäjien tyytyväisyyttä lisäsi vielä sää, joka ei ollut mikään zakopanelainen, vaan tavallinen suomalainen keskitalven kymmenasteinen pakkanen, joskin aurinkokin yritti pilkistää ohuen pilviverhon takaa.

Muutaman verryttelykierroksen jälkeen alkoi jännitys mukana olijoiden keskuudessa lisääntyä Latua arvosteltiin, mutta sukсийen rasvaus on jo valttia. Jokainen omassa nurkassaan vetää, kumppaninsa salaisuuksia pälyillen, rasvoja sukseenpohjiin. Tampereen ja Valkeakosken joukkueet huoltajineen pitivät ryhmäneuvottelua. "Kaikki kahville" kuului järjestäjien emäntien kutsu. Puoli kuutiota herkulisia voileipiä odotteli kilpailijoita katetulla pöydällä. Kilpailun kireyttä kuvaa osanottajien kieläytyminen, peläten kahvin myrkyttävän vatsalihakset ja vaikuttavan kilpailuun. Muutaman neuvottelun jälkeen pääsi jo ensimmäinen kilpailija ladulle, joka kierretään kahteen kertaan kaikissa sarjoissa. Yhden lenkin pituus oli noin nelisen kilometriä. Yleisen sarjan voittajaa ratkottaessa selvisi taas tutuksi käynyt hoke-

ma: "Ei oo Lahden voittanutta." Ikämiehet selvittivät välinsä ja tuloksia tarkastellessa todettiin heidän mahtuvan kymmenen parhaan joukkoon yleisessä sarjassa! Erikaisen maininnan ansaitsee "Tunturisuus" Hertola, joka päihitti voittajana pidetyn Mikko Rikkosen puolella minuutilla! Saunan ja virkistävän lumihangen jälkeen alkoi kilpailu olla kilpailtu. Vielä rattoisa tarjoiluhetki palanpainikkeinen ja kaikki varmaan yhtyvät Pertti Alhon yhteisiin kiitossanoihin. Lahtelaiset taas olivat lämpimän onnellisia. Olihan Lahden hiihtomainetta puolustettu, vieläpä vakuuttavasti, joten kaikki olivat tyytyväisiä. *Jakee*

Tulokset:

Yleinen sarja:

1) Tauno Salmela, Olkkolan lab. 20,13; 2) Juhani Laaksonen, Olkkolan lab. 23,13; 3) Mikko Rikkonen, Oma 24,03; 4) Olavi Kautto, Alhon lab. 24,42; 5) Leo Salminen, Hammas- ja Teräslab. 25,01; 6) Heikki Ketonen, Rikkosen lab. 25,18 7) Osmo Riikonen, Tampereen Skaren 25,19; 8) Arvo Uotila, Tampereen Skaren 26,16; 9) Markku Laine, Rikkosen lab. 28,12; 10) Pauli Olkkola, Oma 31,00; 11) Eero Siikanen, Hammas- ja Teräslab. 31,15; 12) Seppo Jantunen, Mäkelän lab. 32,10; 13) Lauri Haakana, Hammas- ja Teräslab. 33,54; 14) Tero Kuula, Tampereen Skaren 34,28.

Ikämiehet:

1) Antti Hertola 23,30 (20,55)
2) Erkki Lappi 26,23 (23,29)

- 3) Erkki Mäkinen 28,12 (26,42)
- 4) Pertti Alho 29,47 (26,49)
- 5) Sven Lindberg 52,52 (47,35)

Ikähyvitykset eivät ratkaisseet järjestystä.

Asiapojat:

- 1) Hannu Mäkinen, Lahti 23,14
- 2) Heikki Hartikainen, Lti 25,34
- 3) Taisto Nurkkala, V-koski 27,51

Joukkueet:

- 1) P. Olkkolan Lab. 1.14,21
- 2) M. Rikkosen Lab. 1.17,33
- 3) Tampereen Hammas 1.26,02
- 4) Hammas- ja Teräslab. 1.30,10

Keilailu

Hammasteknikkojen kevätmestaruuskilpailut keilailussa kotiratakilpailuna 16. 5. 62. Tulokset muodostuivat seuraaviksi (luokkatasoituksin):

1. T. Rusanen, Helsinki 806 p.
2. E. Mäkinen, Lahti 790 „
3. A. Lehtonen, Turku 736 „
4. A. Sahlsten, Turku 726 „
5. P. Alho, Helsinki 714 „
6. Olli Palonen, Turku 694 „
7. O. Männistö, Turku 689 „
8. A. Franck, Helsinki 672 „
9. G. Levander, Helsinki 672 „
10. L. Ajanto, Helsinki 665 „
11. K. Tiainen, Helsinki 661 „
12. K. Enqvist, Helsinki 653 „
13. S. Lindberg, Lahti 632 „
14. A. Semenius, Helsinki 632 „
15. P. Olkkola, Lahti 612 „
16. N. Sahlsten, Turku 606 „
17. T. Mäkinen, Helsinki 597 „

Syysmestaruuskilpailut kotiratakilpailuna 3. 12. 61. — Tulokset (luokkatasoituksin):

**Onnittelemme
Merkkivuosia viettäviä**

Aaro Väätäinen 50 vuotta 1. 7. 1962

Sven Vikholm 50 vuotta 28. 7. 1962

Olavi Ojanen 50 vuotta 23. 8. 1962

ja kunniajäsen:

Gustaf Sundholm 60 vuotta 11. 8. 1962

1. N. Sahlsten, Turku 800 p.
2. Olli Palonen, Turku 794 „
3. A. Lehtonen, Turku 770 „
4. K. Enqvist, Helsinki 755 „
5. T. Rusanen, Helsinki 751 „
6. T. Mäkinen, Helsinki 705 „
7. A. Franck, Helsinki 703 „
8. E. Mäkinen, Lahti 702 „
9. Olavi Palonen, Turku 678 „
10. A. Sahlsten, Turku 672 „
11. P. Olkkola, Lahti 659 „
12. S. Lindberg, Lahti 647 „
13. G. Levander, Helsinki 645 „
14. A. Semenius, Helsinki 642 „
15. K. Tiainen, Helsinki 641 „
16. P. Alho, Helsinki 622 „
17. L. Ajanto, Helsinki 589 „

Keilailun kaupunkiottelu Turku—Lahti—Helsinki, kilpailupaikana Turku, pidettiin 9. 12. 1961 Hammasväline Oy:n lahjoittamasta ”Hopeakiulu” kiertopalkinnosta kolmimiehisin joukkuein. — Tulokset:

1) Turku 4353 p. (A. Lehtonen 1510 p., A. Sahlsten 1481 p., N. Sahlsten 1362).

2) Lahti 4038 p. (E. Mäkinen 1470, P. Olkkola 1411, S. Lindberg 1157).

3) Helsinki 3767 p. (K. Enqvist 1319, L. Ajanto 1314, A. Franck 1134).

Myerson' in

DURA BLEND

ja *Æstetic*

ovat merkinneet
uusia käsitteitä
hammasvalmistuksessa

NYT UUSI

KRUUNU- JA SILTA-AINE

Myerson

-väreissä

KOKEILKAA — SE KANNATTAA!

HASA

OY HAMMAS- JA SAIRASTARVIKE

Helsinki
p. 52356

Tampere
p. 29117

Turku
p. 29515

- Candulor, CR-hampaita
- Vacudent   ”
- Planu form-super   ”
- TECNO-käskappaleita
- KROMI-koboltti tarvikkeita

HAMMASTARVIKELIIKE

VARADENT OY

Tarkk'amp.k. 36 - Helsinki - Puh. 62 62 69

Teillä on mahdollisuus

Pelastaa elämä

Liikenteessä tapahtuu päivittäin tapaturmia. Haavoittunut ihminen, jolla murskaantunut proteesi on tunkeutunut elävään kudokseen on kuolemanvaarassa, kunnes vahingoittunut kohta paikallistetaan röntgenillä ja hoidetaan. Nyt "Stellon" RADIO OPAQUE proteesimateriaali on tullut markkinoille poistaen tämän vaaran. "Stellon" RADIO OPAQUE (röntgenvarjainetta sisältävää) vaaleanpunaista jauhetta on saatavana normaalipakkauksissa. Käyttö on yhtä yksinkertaista kuin mihin olette tottunut.

"Stellon"

(Rek)

RADIO OPAQUE

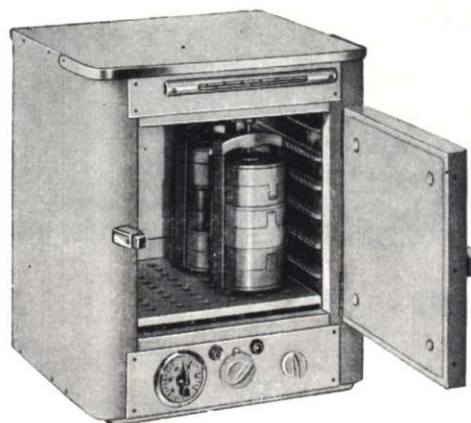
PROTEESIMATERIAALI

AMALGAMATED DENTAL TUOTE Amalgamated Dental Trade Distributors Ltd., Lontoo W 1.

Suomessa: OY DENTALDEPOT AB Helsinki - E. Ranta 2

VARMA LUOTETTAVA

Memmert- polymerisointikaappi

Kolme eri kokoa:

Pol 2/6 Kahdelle byygelille
(6 kyvettä)

Pol 4/12 neljälle byygelille
(12 kyvettä)

Pol 4/12 h neljälle isolle
byygelille

Täysin automatisoitu

länsisaksalainen

polymerisointikaappi

HAMMASVÄLINE OY

HELSINKI — ASEMA-AUKIO 2 C — PUH. 12 623

Alkuperäisiä Kulzer-tuotteita

• Paladur

Kylmänä polymerisoituva proteesiakryyli
Proteesien ja ortopedisten laitteiden valmistamiseen
Korjauksiin ja pohjauksiin

• Palavit G

Nopeasti kovettuva muovailu-akryyli
Valutäytteiden, $\frac{3}{4}$ kruunujen, kruunujen kansien
ja siltojen muovailuun

• Palavit M

Kylmänä polymerisoituva akryyliaine
Mallien metallirunkojen, juoksevien pinteiden
ja purentakiskojen valmistamiseen

• Paladon-Ppezial

Kuumana polymerisoituva proteesiakryyli

• Palasiv

Pehmeäksi jäävä keittoakryyli
Pohjauksiin, yöproteeseihin ym.

HAMMASVÄLINE OY

Hammaskultaa

LEVYÄ

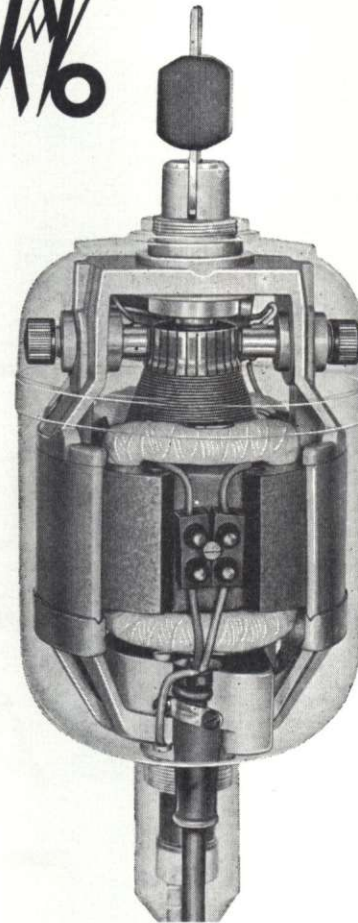
LANKAA

VALUA

Westerback Oy
(NW)

Helsinki Eerikinkatu 7 puh. 64 12 34

KV

**Kun hankitte riippu-
moottoria, valitkaa
KaVo**

on hyvä

N:o 525 120/W 12.000 K/min

N:o 529 200/W 18.000 K/min

KALTENBACH & VOIGT
BIBERACH/RISS

OY DENTALDEPOT AB

TH

tarkoittaa "Tyyppi-Harmonista" *Biodent* -järjestelmää

Tämä menestyksellinen järjestelmä on tarkan tieteellisen tutkimuksen tulos. Jokaiselle on helppo määrätä etuhampaiden malli ja asettelu ihmistyyppin mukaan ja näin aikaansaada luonnollinen proteesi.

TH-menetelmä on uusi — mutta kuitenkin tarpeeksi vanha, jotta sen vaikutus Euroopassa jo voidaan todistaa. Joka päivä kasvaa niiden hammaslääkäreiden lukumäärä, jotka arvostavat näiden yksinkertaisten sääntöjen tuomaa varmaa menestystä ja käyttävät niitä hyväkseen. Tämän valtavan protetiikassa tapahtuneen edistyksen mahdollistuttavat

Biodent -hampaat

BIODENT-hampaiden muotoilussa ei ole seurattu keinotekoisia esikuvia, vaan ne on valikoitu tuhansista aidoista purenoista. Tämä varmaan ainutlaatuinen täydellinen luonnollisuus on tehnyt mahdolliseksi BIODENT-kokoelman jakamisen malliryhmiin L, A ja P, jotka vastaavat leptosomi-atleetikko- ja pyknistä ruumiinrakennetyyppejä. Jokaiselle potilaalle voidaan täten valmistaa ihanteellinen Biodent-proteesi.

L

A

P

DE TREY GMBH • WIESBADEN

Edustaja Suomessa:

OY DENTALDEPOT AB . HELSINKI